

เครือข่ายพระสงฆ์สาธารณะสงเคราะห์ของหลวงพ่อด่าง นนทบุรี:
กับการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่น้ำท่วมจังหวัดชัยภูมิ
นครราชสีมา พระนครศรีอยุธยา*

LUANG POR DAENG NONTHIYO'S PUBLIC WELFARE MONKS NETWORK :
WITH HELPING PEOPLE IN FLOODED AREAS, CHAIYAPHUM PROVINCE, NAKHON
RATCHASIMA, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA

พระเอกลักษณะ อชิตโต, พระมหาภคญาณ กิตติโสภโณ, พระฉัตรชัย อธิบุญโญ,
พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, สุภัทรชัย สีสะใบ

Phra Eakakak Achitto, Phramaha Krisada Kittisobhano, Phra Chatchai Athipanya,
Phrapalad Rapin Bhuddhisaro, Suphatchai Sisabai
วัดอินทาราม จังหวัดสมุทรสงคราม

Wat Intharam, Samut Songkhram Province
E-mail: Krisada.sae@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาเครือข่ายพระสงฆ์สาธารณะสงเคราะห์ของหลวงพ่อด่าง นนทบุรี : กับการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่น้ำท่วมจังหวัดชัยภูมิ นครราชสีมา พระนครศรีอยุธยา ใช้การศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย สัมภาษณ์ เก็บข้อมูลเชิงพื้นที่ เขียนนำเสนอผลการศึกษารูปแบบ ความเรียงในรูปแบบบทความ

ผลการศึกษาพบว่า เครือข่ายพระสงฆ์สาธารณะสงเคราะห์ของหลวงพ่อด่าง นนทบุรี : กับการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่น้ำท่วม ชัยภูมิ นครราชสีมา พระนครศรีอยุธยา มีการดำเนินการผ่านระบบเครือข่ายของพระสงฆ์ด้วยกันกับเครือข่ายในพื้นที่ ทำให้เกิดการช่วยเหลือกันและกันในรูปแบบเครือข่ายในการบรรเทาสาธารณภัย ในรูปแบบของการสงเคราะห์โดยพระสงฆ์ โดยแกนนำเครือข่ายหลวงพ่อด่าง นนทบุรี ที่ส่งตรงความช่วยเหลือเบื้องต้นเป็นเครื่องอุปโภค บริโภค เป็นอาหารปรุงสุก เครื่องยังชีพ เบื้องต้นในสถานการณ์ที่ยากลำบาก ดังปรากฏเป็นภาพภาระงานในพื้นที่จังหวัดชัยภูมินครราชสีมา และพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น ภายใต้แนวคิด “พระไม่ทิ้งญาติโยม”

คำสำคัญ: เครือข่ายพระสงฆ์สาธารณะสงเคราะห์; หลวงพ่อด่าง นนทบุรี; การช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่น้ำท่วม

* Received October 30, 2021; Revised November 18, 2021; Accepted December 11, 2021

Abstract

This article aims to study the network of monks public welfare of Luang Por Daeng Nonthiyo: and helping people in flooded areas, Chaiyaphum, Nakhon Ratchasima, Phra Nakhon Si Ayutthaya. Using studies from documents, research, interviews, collecting spatial data Write a presentation of the study results in an essay format.

The results showed that Luang Por Daeng Nonthiyo's network of monks in public welfare: helping people in flooded areas, Chaiyaphum, Nakhon Ratchasima, Phra Nakhon Si Ayutthaya The administration is carried out through a network of monks together with the local network. Help each other in the form of a network for disaster relief. in the form of assistance by monks by the leader of Luang Por Daeng Nonthiyo's network who directly sent the first aid as a consumable, cooked food subsistence supplies preliminary in difficult situations As appeared as the workload in Chaiyaphum, Nakhon Ratchasima and Phra Nakhon Si Ayutthaya provinces, etc., under the concept of "a monk never leaves his relatives"

Keywords: network of monks for public welfare; Luang Por Daeng Nonthiyo; helping people in flooded areas

บทนำ

สถานการณ์น้ำท่วมประจำปี 2564 ในช่วงเดือนกันยายน ตุลาคม ด้วยสาเหตุมรสุมน้ำมาก รวมทั้งมีพายุฝนเข้ามาเป็นระลอก ซึ่งผลที่เกิดขึ้นได้กลายเป็นว่าน้ำในหลายพื้นที่และจังหวัดได้เกิดการท่วมกระจายเป็นผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคีเครือข่ายทางศาสนาในฐานะที่เป็นหน่วยทางสังคมก็ได้มีบทบาทในการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยเบื้องต้น ตามบทบาทและหน้าที่ของกันและกัน ในส่วนพระสงฆ์ก็มีหลายพื้นที่ได้ให้การช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยในวงกว้างในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ดังปรากฏเป็นภาพสื่อสารสาธารณะ ย้อนกลับมาที่บทบาทหลวงพ่อดัง นนทียอ กับเครือข่ายในการช่วยเหลือประชาชน ซึ่งเป็นเครือข่ายระหว่างพระสงฆ์ในพื้นที่ ช่วยขับเคลื่อนช่วยเหลือประชาชนในเขตภัยพิบัติน้ำท่วมได้ ดังกรณีการช่วยเหลือในเขตนํ้าท่วมจังหวัดชัยภูมิ ในเขตจังหวัดนครราชสีมา ถึงแม้ไม่ได้เป็นเขตพื้นที่โดยตรง แต่ด้วยเครือข่ายที่เคยเข้าไปให้ความช่วยเหลือสถานการณ์น้ำท่วมในช่วงเดือนสิงหาคม พ.ศ.2563 จึงได้กลายเป็นเครือข่ายในการให้ความช่วยเหลือ ในส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เขตพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยรวมทั้งเครือข่ายพระสงฆ์ที่ทำงานด้านชุมชนอยู่แล้วได้กลายเป็นเครือข่ายร่วมในการให้การช่วยเหลือภายใต้แนวคิดพระไม่ทิ้งโยมของพระในพระพุทธศาสนา ภายใต้เครือข่ายร่วมกันของชัยภูมิ สมุทรสงคราม นครราชสีมา และพระนครศรีอยุธยาในเขตบริการน้ำท่วม ซึ่งจะได้นำเสนอเล่าแบ่งปัน

ต่อไป เพื่อสะท้อนคิดบทบาทพระสงฆ์ในการช่วยเหลือสังคมภายใต้ภาระงานสาธารณะสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา

แนวคิดของพระสงฆ์กับการช่วยเหลือสังคม

บทบาท (Role) ของพระสงฆ์ในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมาโดยเฉพาะพระสงฆ์ของเราด้วยแล้ว เราจะเห็นได้ชัดเจนมาก เพราะสังคมไทย ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งถึงตายจะมีความเกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ตลอด อย่างงานแต่งงานก็ต้องนิมนต์พระสงฆ์มาในงานแต่งงานด้วย พอเกิดก็ต้องนิมนต์พระมาในงานวันเกิด หรือใส่บาตรทำบุญวันเกิด เจ็บป่วยก็ไปหาพระทำบุญ และบางแห่งพระอาจเป็นหมอกกลางบ้าน เป็นเจ้าของตำราหมอยาพื้นบ้าน ตามภูมิปัญญาชาวบ้าน บทบาทก็มีความชัดเจนมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นเพียงข้อเสนอ (Suggestion) ไม่ใช่คำตอบสำเร็จรูป แต่เป็นเพียงแนวคิดของบุคคลหนึ่ง ที่มีความสนใจในงานของพระสงฆ์ ในบทบาทของพระสงฆ์ และพยายามที่จะผลักดันบทบาทของพระสงฆ์ ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม และให้สังคมมองเห็นประโยชน์นั้นเด่นชัดมากขึ้น ประเด็นที่ควรพิจารณา เพื่อกระตุ้นเตือนจิตสำนึกในการทำงานพัฒนาของพระสงฆ์

พระสงฆ์ คือใคร...? ตามหลักทางพระพุทธศาสนาแล้วพระสงฆ์คือผู้บวชในบวรพระพุทธศาสนาซึ่งสละแล้วซึ่งสภาวะความเป็นปัจเจกภาวะ แต่มีชีวิตเพื่อสังฆภาวะ เพื่อชุมชน มีจิตวิญญาณเพื่อชุมชน ต้องมีความรู้สึกที่เป็นชุมชน (Community) เพราะชีวิตต้องมีความเกี่ยวข้อง มีการติดต่อสื่อสาร (Communication) กันตลอดเวลา ยิ่งในสมัยโบราณด้วยแล้ว วัดหรือพระสงฆ์กลายเป็นศูนย์กลางของชุมชนไปในตัว วัดเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ของชุมชน มีเรื่องอะไรเกิดขึ้นก็มาประชุมกันที่วัด มาร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่นมาทำบุญใส่บาตรที่วัด ในวันสำคัญทางศาสนา คือวันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษาและวันสำคัญอื่น ๆ และวันที่มีการประชุมเรื่องราวที่ทางราชการให้ผู้นำหมู่บ้านอย่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เมื่อได้รับเรื่องราวข่าวสารจากทางราชการมาก็มาประชุมกันที่วัด

พระสงฆ์ เป็นอยู่อย่างไร...? เรามีชีวิตความเป็นอยู่เพราะอาศัยชาวบ้านเลี้ยงชีพ อันนี้เป็นสิ่งที่ถูกต้อง ในประเด็นนี้ต้องสำนึกและตระหนัก เตือนตัวเราอยู่เสมอว่า “เราอยู่ได้เพราะอาศัยญาติโยม” เราจะช่วยชาวบ้านเขาอย่างไร ในฐานะที่เราเป็นพระสงฆ์ควรตระหนักไว้เพื่อเป็นฐานในการคิด พระพุทธองค์ท่านตรัสไว้ว่า “ทุกลมหายใจเข้าออกควรเป็นไปเพื่อก่อนข้าว” ฉะนั้น ไม่ว่าพระสงฆ์จะถูกลดบทบาททางสังคมไปมากแค่ไหน เราในฐานะที่ยังเป็นพระสงฆ์ก็ควรระลึกในสิ่งที่ได้เลี้ยงชีพเรามา ซึ่งแนวคิดในภาพรวมจะสอดคล้องกับแนวคิดจากการศึกษาวิจัยของ พระครูปลัดสมชัย นิสสุโณ และคณะ (2063) ในเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ที่มีผลต่อการพัฒนาสังคมและชุมชน กรณีศึกษาวัดไทยชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ในงานศึกษาของ พระครูปราโมทย์ปัญญาวุฒินันท์ บุญเลิศ (2563) เรื่อง บทบาทและการจัดการสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ในงานศึกษาของ พระครูอุดมธรรมรส อธิญาณและคณะ (2561) เรื่อง บทบาทเชิงรุก

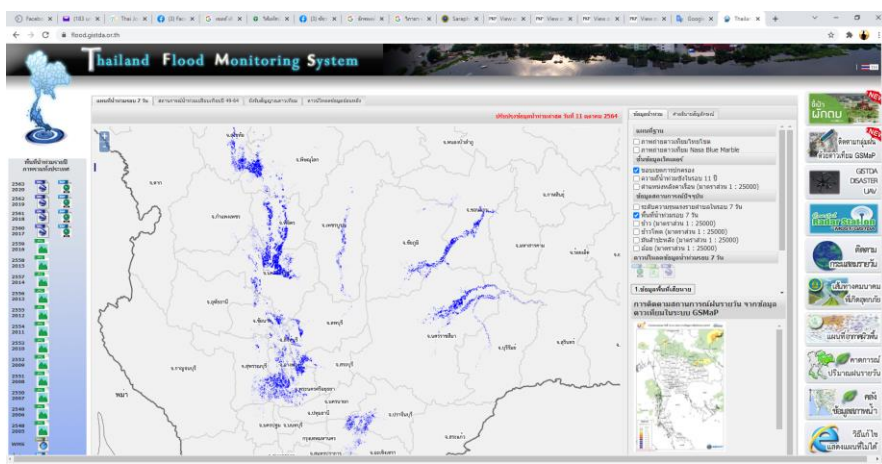
ของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน ในจังหวัดชลบุรี หรือในงานวิจัยของ พระครูปราโมทย์ปัญญาวุฒินันท์ บุญเลิศ (2563) เรื่อง บทบาทและการจัดการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม รวมถึงงานวิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์กับงานสาธารณสุขสงเคราะห์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส Covid 19 : กรณีศึกษาบทบาทของหลวงพ่อด่าง นนทียโย วัดอินทาราม จังหวัดสมุทรสงคราม (พระเอกลักษณ์ อชิโตและคณะ, 2563) หรือในงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์ศุภณัฐ ภูริวิฑฒโนและคณะ (2561) เรื่อง วัด: บทบาทการเสริมสร้างสันติสุขในชุมชนท่ามกลางสังคมไทย ที่สะท้อนแนวคิดไว้ใกล้เคียงกันว่า วัดเป็นองค์ประกอบหนึ่งของสถาบันศาสนา พุทธศาสนาเป็นสถาบันหนึ่งที่สำคัญในสังคมไทยไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสถาบันชาติ และสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยมีบทบาทในฐานะเป็นผู้กำหนดสรรค์สร้างความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงให้กับสังคมไทยที่มีต่อเนื่องยาวนาน วัดเป็นสถานที่ที่มีความหลากหลายในบทบาท เช่น วัดเป็นสถานศึกษา โรงพยาบาล ศาลสถิตยุติธรรม สถานสงเคราะห์เด็กและคนชรา ที่พักพิงของคนเดินทาง แหล่งสวัสดิการชุมชน วิถีชีวิตของคนไทยได้ผูกพันกลมกลืนกับหลักความเชื่อและหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนา ส่งผลถึงชีวิตจิตใจของคนไทย ได้หล่อหลอมอุปนิสัยให้มีความรัก ความเมตตาและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นนี้พระสงฆ์มีส่วนสำคัญในการนำเอาหลักธรรมมาช่วยเสริมสร้างสันติสุขให้ชุมชนเกิดความสงบสุขโดยครอบคลุมองค์ประกอบ คือ การศึกษา ศาสนา การเมือง กระบวนการยุติธรรม และเรื่องของสื่อทางสังคม ทั้งหมดถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สนับสนุนสร้างสันติภาพในชุมชนได้อย่างแท้จริง

ดังนั้นแนวคิดสำคัญคือพระสงฆ์ต้องมีบทบาทต่อสังคมในด้านต่าง ๆ ทั้งในส่วนของการพัฒนาตนให้เป็นต้นแบบในฐานะที่เป็นสงฆ์สาวกในพระพุทธศาสนา เป็นต้นคนในการนำคนให้ไปสู่ปลายทางพระพุทธศาสนา คือการผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ เป็นผู้นำทางความคิดในการพัฒนาตัวเองให้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่ดี จนกระทั่งหลายเป็นส่วนสำคัญของสังคม ทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันได้โดยมีวัดพระสงฆ์ เป็นชาวพุทธ มีการเชื่อมโยงให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและกันทำให้เกิดความร่วมมือภายใต้ความเป็นไปได้

สถานการณ์น้ำท่วมปี 2564 กับผลกระทบในวงกว้าง

ภาพข่าวน้ำท่วมในหลายพื้นที่ในหลายจังหวัด (1) จังหวัดสุโขทัย ดังภาพข่าวว่า (ก) “สุโขทัยอ่วม น้ำท่วมที่เศรษฐกิจ การเดินทางเป็นอัมพาต ก่อนนายกฯ ลงพื้นที่พรุ่งนี้” (มติชนออนไลน์, 2564) (ข) สุโขทัยอ่วม น้ำหลากท่วม 3 อำเภอ ต้องย้ายควายหนี (ไทยรัฐออนไลน์, 2564) (2) จังหวัดนครราชสีมา ดังภาพข่าว (ก) เปิดภาพมุมสูง “ลำนํ้ามูล” ทะลักท่วมเขตเมืองพิมายเป็นบริเวณกว้าง (กรุงเทพธุรกิจออนไลน์, 2564) (ข) โคราชอ่วมหนัก! 2 อำเภอจมบาดาล ถนนถูกตัดขาด ผู้ว่าฯ สั่งเตรียมรับน้ำเข้าพิมายในอีก 1-2 วัน (ไทยโพสต์ออนไลน์, 2564) (3) จังหวัดชัยภูมิ ดังปรากฏภาพข่าว (ก) ชัยภูมิวิปโยค ท่วมหนักรอบ 50 ปี บำเหน็จณรงค์แทบมิดหลังคา (ไทยรัฐออนไลน์, 2564) (ข) ชัยภูมิ น้ำท่วม 12 อำเภอ รวม 2.28 แสนไร่ เตือน “แม่น้ำชี” ระวังน้ำล้นตลิ่ง (ประชาชาติ

ธุรกิจออนไลน์, 2564) (ค) น้ำท่วมชัยภูมิเริ่มลดหมดแล้วทั้ง 16 อำเภอ เผยเสียหายหนักสุดในรอบ 50 ปี (ไทยรัฐออนไลน์, 2564) (3) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังปรากฏภาพข่าว (ก) อยุธยาวิกฤต! น้ำท่วมกว่าครึ่งจังหวัด หลายพื้นที่รับน้ำได้รับผลกระทบอย่างหนัก (ผู้จัดการออนไลน์, 2564) (ข) ท่วมหนัก "อยุธยา" จมบาดาล 10 อำเภอ ชาวบ้านจำทนต้องนอนในเรือ (ไทยรัฐออนไลน์, 2564) นอกจากนี้ยังมีอีกหลายพื้นที่หลายจังหวัด ที่ประสบภัยน้ำท่วมมากน้อย สันนิยตามสถานการณ์ของฝนและมวลน้ำที่มีอยู่ ดังนั้นสถานการณ์น้ำท่วม จึงเป็นปัญหาภัยพิบัติที่เกิดขึ้นประหนึ่งเทศกาลประจำปีในหลายพื้นที่ และภัยเหล่านี้ทำให้เกิดผลกระทบในวงกว้าง จนกลายเป็นผลที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องกระทั่งปัจจุบันตามสถานการณ์ที่ปรากฏในปี 2564



ภาพที่ 1 ภาพรายงานสถานการณ์น้ำท่วมในพื้นที่ของภาคเหนือ กลางและอีสาน ข้อมูลจาก Thailand Flood Monitoring System ข้อมูล ณ วันที่ 10 ตุลาคม 2564
ที่มา: Thailand Flood Monitoring System (2564)

จากภาพสะท้อนให้เห็นว่า พื้นที่ภัยพิบัติน้ำท่วมกระจายอยู่ในหลายพื้นที่ ทั้งสุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร นครสวรรค์ มาจนถึงภาคกลาง ชัยนาท สิงห์บุรี อุทัยธานี อ่างทอง ลพบุรี พระนครศรีอยุธยา รวมทั้งชัยภูมิ นครราชสีมา เป็นต้น ตามแผนที่น้ำท่วมของ Thailand Flood Monitoring System (2564) <https://flood.gistda.or.th/> ในปีนี้สถานการณ์น้ำกลายเป็นปัญหาร่วมกับสถานการณ์โควิดที่เกิดขึ้นร่วมกัน โควิดก็เป็นปัญหาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข น้ำก็กลายเป็นปัญหาที่มีปรากฏอย่างต่อเนื่องและยังไม่ได้รับการแก้ไขด้วยเช่นกัน จนกระทั่งกลายเป็นปัญหาร่วมที่ซ้ำซ้อนทั้งในระบบการบริหารจัดการน้ำที่เกินกว่าการควบคุม ทำให้เกิดผลกระทบในวงกว้างด้วยเช่นกัน แต่ที่ยกมาต้องการสะท้อนให้เห็นว่าสถานการณ์น้ำท่วมในพื้นที่ยังคงมีอยู่ ร่วมทั้งการที่กรมอุตุนิยมวิทยาได้แจ้งข้อมูลต่อสถานการณ์น้ำท่วมให้มีการเฝ้าระวัง และระมัดระวังน้ำท่วม ต่อสถานการณ์น้ำที่กำลังเกิดขึ้นและปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

เครือข่ายกับการทำงานสาธารณะสงเคราะห์

เมื่อน้ำท่วมก็ต้องบรรเทาหรือให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสถานการณ์น้ำที่กำลังเกิดขึ้นหรือปรากฏอยู่ แนวคิดเรื่องเครือข่ายหรือระบบเชื่อมโยงในการทำงานเพื่อบริการสังคม นับเป็นหัวใจของการทำงานร่วมกัน ภายใต้แนวคิด “วิสาสา ปรมา ญาติ” หรือระบบเครือข่าย ซึ่งในพระพุทธศาสนาใช้ระบบเครือข่ายผ่าน “อุปัชฌาจารย์” หรือระบบเครือข่ายของวัดในพระพุทธศาสนาด้วยกัน โดยศัพท์สมัยใหม่อาจใช้คำว่า Network ที่แปลว่าเชื่อมโยง ดังนั้นการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มต่อกัน ระหว่างเครือข่ายต่อเครือข่าย ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันภายในเครือข่ายการทำงานร่วมกันของชาวพุทธ ทั่วประเทศ ซึ่งในกรณีของหลวงพ่อดังนนทโย ก็ได้ใช้เครือข่ายความร่วมมือดังกล่าวเป็นเครือข่ายปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างชุมชนกับชุมชน ระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้าน ดังปรากฏว่าช่วงที่ผ่านมา ในสถานการณ์น้ำท่วม เครือข่ายพระสงฆ์ช่วยเหลือสังคมภายใต้การนำของหลวงพ่อดัง ได้ประสานช่วยเหลือในหลายพื้นที่ เช่น จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดสุโขทัย จังหวัดเลย จังหวัดนครราชสีมา มาจนกระทั่งในปีล่าสุด พ.ศ. 2564 ได้มีการช่วยเหลือวัด พระสงฆ์ และชาวพุทธในสถานการณ์น้ำท่วมด้วยกัน เช่นในพื้นที่น้ำท่วมจังหวัดชัยภูมินครราชสีมา และพระนครศรีอยุธยา ภายใต้แนวคิด พระไม่ทิ้งโยม หรือเครือข่ายพระสงฆ์สาธารณะสงเคราะห์ช่วยเหลือสังคมและประชาชน



ภาพที่ 2 เครือข่ายพระสงฆ์กับการช่วยเหลือสังคม ที่ อำเภอฟิมาย จังหวัดนครราชสีมา
ในการบรรเทาสาธารณะภัยเบื้องต้น เมื่อ 24 ตุลาคม 2563

ที่มา: ภาพวัดอินทาราม (2563)



ภาพที่ 3 เครือข่ายพระสงฆ์หมู่บ้านศีล 5 และคณะสงฆ์วัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดปากแคว)
จังหวัดสุโขทัย โดยหลวงพ่อดัง นนทโย ช่วยเหลือน้ำท่วม

ที่มา: ภาพวัดอินทาราม (2563)

จากภาพที่ 2-3 ทำให้เห็นว่าพระสงฆ์ในบทบาทการทำงานสาธารณะสงเคราะห์ ช่วยเหลือสังคมประชาชนเกิดขึ้นภายใต้แนวคิดของการทำงานสงเคราะห์ (สังคหัตถุ-ทาน/จาคะ) บรรเทาสาธารณภัย ให้เบาบางในเบื้องต้น แต่ทั้งหมดเกิดขึ้นด้วยเครือข่ายที่เชื่อมโยงระหว่างกันของพระสงฆ์ชาวพุทธ ที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ทำให้เกิดการเชื่อมโยงข้อมูล และความช่วยเหลือ เพื่อทำให้เกิดการเชื่อมโยงช่วยเหลือในแบบพี่น้อง ญาติมิตร ต่อภัยพิบัติที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการบรรเทาในเบื้องต้นต่อความเสียหายเดือดร้อนดังกล่าวได้

การเยียวยาโดยพระสงฆ์ในสถานการณ์น้ำท่วมในองคร่วม พ.ศ.2564

จากภาพข่าวในเขตหลายพื้นที่ จะพบเห็นพระสงฆ์ได้ออกมาทำงานสาธารณะสงเคราะห์ให้ความช่วยเหลือประชาชนในหลายพื้นที่ ในพื้นที่น้ำท่วมในปี 2564 ในฐานะที่พระสงฆ์เป็นเจ้าของพื้นที่ โดยขั้นแรกให้ความช่วยเหลือโดยใช้วัดเป็นที่พักอาศัย เป็นที่รับบริจาคให้ความช่วยเหลือ รวมไปถึงเป็นหน่วยประสานงานจากภาคิกายนอกในการให้ความช่วยเหลือ ดังกรณีในเขตจังหวัดสุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร นครสวรรค์ ชัยนาท สิงห์บุรี ลพบุรี อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา รวมทั้งในชัยภูมิ และนครราชสีมา ดังนั้นบทบาทของพระสงฆ์ยังคงมีความสำคัญ และเป็นความจำเป็นภายใต้สังคมไทยและวิถีพุทธ ที่มีวัดเป็นฐานของชุมชนในการทำงานร่วมกันระหว่างพระสงฆ์และชาวบ้าน พระสงฆ์ได้ทำบทบาทในเชิงของการสงเคราะห์ในแบบสาธารณะสงเคราะห์หรือการบรรเทาในเบื้องต้น เช่นการเยี่ยมให้กำลังใจ การช่วยเหลือเป็นเครื่องอุปโภค บริโภคเป็นเบื้องต้น ซึ่งจะทำให้เกิดการขับเคลื่อนการดำเนินชีวิตไปได้ในเบื้องต้น ต่อสภาพที่เกิดขึ้นของน้ำท่วม ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ พระครูอาทรกิจจาภิรักษ์ และคณะ (2563) ในเรื่อง บทบาทพระสงฆ์กับงานสาธารณะสงเคราะห์ หรือในงานของวิจัย สืบพงษ์ ธรรมชาติ และพระครูอรุณสิงหธรรม (2558) เรื่อง ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาพระครูประกาศธรรมวิธาน (มิ่ง ปภสฺสโร) รวมทั้งในงานวิจัยของ พระครูปริยัติกิจจาภิวัฒน์ (2558) เรื่อง ภาวะผู้นำกับการจัดการประสิทธิภาพงานสาธารณะสงเคราะห์ ที่ในงานวิจัยสะท้อนแนวคิดในเรื่องพระสงฆ์ต้องบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคมส่วนรวม ตามพันธกิจและหน้าที่ของพระสงฆ์เพื่อส่วนรวม นับเป็นบทบาทในฐานะพระสงฆ์ ในฐานะที่เป็นที่พึ่งของสังคมและประชาชน ทำให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้



ภาพที่ 4 เครือข่ายพระสงฆ์กับการช่วยเหลือสังคม ที่ อำเภอฟิมาย จังหวัดนครราชสีมา ในการให้การบรรเทาสาธารณภัยเบื้องต้น เมื่อ 4 ตุลาคม 2564
ที่มา: ภาพวัดอินทาราม (2564)



ภาพที่ 5 พระสงฆ์สกลนคร (2560) และน่าน (2559) ในสถานการณ์น้ำท่วมในประเทศไทย

ที่มา: เดลินิวส์ออนไลน์ (2560); ทีวีพูลออนไลน์ (2559)

จากภาพที่ 2-5 บทบาทของพระสงฆ์จึงเป็นลักษณะร่วมในการทำงานเพื่อสงเคราะห์ประชาชนภายใต้แนวคิด พระต้องทำประโยชน์ เพื่อส่วนรวม พระสงฆ์ต้องช่วยเหลือสังคมและส่วนรวมภายใต้สถานการณ์ที่ยากลำบาก โดยเฉพาะน้ำท่วมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในหลายพื้นที่และในหลายเขตจังหวัดทั้งในปัจจุบัน และที่ผ่านมา เราจึงเห็นภาพข่าวพระสงฆ์ กับการมีส่วนร่วมกับสังคมชุมชนในการบรรเทาหรือให้ความช่วยเหลือในเบื้องต้นเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและช่วยเหลือประชาชนในสถานการณ์ที่ยากลำบากได้ โดยมีกำลังคน ทุนทางสังคมในการช่วยเหลือซึ่งกันและให้เกิดความช่วยเหลือเป็นเบื้องต้นได้

บทบาทพระสงฆ์เชิงเครือข่ายหลวงพ่อดั่ง นนทิโย กับ การช่วยเหลือพื้นที่น้ำท่วม ชัยภูมิ โคราข อยุรยา

เครือข่ายพระสงฆ์กับการช่วยเหลือน้ำท่วม เป็นสิ่งสำคัญและเป็นหัวใจ ของการประสานความร่วมมือกัน ช่วยเหลือกัน ดังนั้นการประสานของวัดอินทาราม จึงประสานกับ พระฉัตรชัย อธิปญโญ, ดร. วัดลาดทราย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีภูมิสำเนาอยู่ในเขตชัยภูมิได้ประสาน และนำเครื่องอุปโภค บริโภค ไปจัดมอบให้แก่ผู้ประสบภัย ในความหมายคือเครือข่ายเป็นหัวใจสำคัญในฐานะเจ้าของพื้นที่ หรือการประสานกับ พระมหาเกษรา กิตติโสภณ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดท่าการ้อง ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการนำเครื่องอุปโภค บริโภค ไปไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยเป็นวัดในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา



ภาพที่ 6 เครือข่ายพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์โดยหลวงพ่อดั่ง นนทิโย จังหวัดชัยภูมิ ในการให้การบรรเทาสาธารณภัยเบื้องต้นน้ำท่วม

ที่มา: ภาพวัดอินทาราม (2564)

(ก) พื้นที่ที่ 1 จังหวัดชัยภูมิ (ตามภาพประกอบ 6) เหตุการณ์เมื่อ 28 กันยายน 2564 โดย พระครูพิศิษฐ์ไพฑูริย์ รองเจ้าคณะอำเภอมัญจาคีรี ได้มอบถุงยังชีพ จำนวน 100 ถุง ผ่านภาคีเครือข่ายโดยการนำของ ดร.พระฉัตรชัย อธิปัญญา วัดลาดทราย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พร้อมปัจจัยจำนวน 5,000 บาท เพื่อทำข้าวอาหารปรุงสุกแจก จำนวน 200 กล่อง แก่ผู้ประสบภัยจำนวน 95 หลังคาเรือน ให้กับหมู่บ้านบุตมี ตำบลส้มป่อย อำเภोजัดรัส จังหวัดชัยภูมิ ดังนั้นเครือข่ายในเขตจังหวัดชัยภูมิ คือ พระฉัตรชัย อธิปัญญา (2564) ที่มีภูมิลำเนาบ้านเกิดอยู่ในเขตจังหวัดชัยภูมิพร้อมคณะ รับอาสาประสานลงพื้นที่ ช่วยเหลือเบื้องต้นแจกถุงยังชีพ เพื่อการบรรเทาสาธารณภัย ทำให้สมาชิกผู้ประสบภัยคลายทุกข์ ด้วยชัยภูมิไม่เคยประสบภัยในลักษณะดังกล่าวมาก่อน ดังนั้นเครือข่ายพระสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์ จึงเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานร่วมกันเข้าถึงพื้นที่และให้ความช่วยเหลือได้อย่างเข้าถึงและสอดคล้องกับสถานการณ์ความต้องการความช่วยเหลือ ภายใต้แนวคิดพระไม่ทิ้งโยม ไม่ทิ้งประชาชน



ภาพที่ 7 เครือข่ายพระสงฆ์กับการช่วยเหลือสังคม ที่ อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดนครราชสีมา ในการให้การบรรเทาสาธารณภัยเบื้องต้น

ที่มา: ภาพวัดอินทาราม (2564)

(ข) พื้นที่ที่ 2 จังหวัดนครราชสีมา (ตามภาพประกอบ 7) พระสงฆ์อาจมีหลายพื้นที่หลายหน่วยงาน และหลายจังหวัดเพราะในปี 2564 น้ำจะท่วมในหลายพื้นที่ด้วยเหตุผลในเรื่องของพายุที่เข้ามาทำให้น้ำท่วมจำนวนมาก แต่ในส่วนของหลวงพ่อดัง นนทีย ได้ดำเนินกิจกรรมภายใต้แนวคิด “พระไม่ทิ้งโยม” เดินทางจากวัดอินทาราม เมื่อเช้าตรู่ เวลา 03.00 น. ของวันที่ 4 ตุลาคม 2564 โดยปลายทางเพื่อเดินทางไปยังพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วมในเขตพื้นที่อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดนครราชสีมา ตรงบริเวณบ้านกระเบื้องใหญ่ ที่ได้รับการแจ้งข้อมูลจากกำนันอรรรัตน์ พิมปฐ (2564) กำนันหญิงแห่งหมู่บ้าน ว่ามีประชากรกว่า 200 หลังคาเรือนที่ประสบภัยน้ำท่วม มากน้อยแตกต่างกันไป ซึ่งด้วยพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ติดแม่น้ำมูล เมื่อน้ำมีปริมาณมากและฝนตกต่อเนื่องด้วยพายุ จึงทำให้น้ำท่วมล้นตลิ่งจากแม่น้ำไหลเข้าท่วมไร่นา บ้านอยู่อาศัย จากข้อมูลดังกล่าวด้วยเป็นเครือข่ายเดิมที่เคยไปช่วยเหลือเป็นเครือข่ายน้ำท่วมในปี พ.ศ.2563 จึงได้มีการประสานให้ความช่วยเหลือ โดยทางวัดอินทารามได้มีการส่ง ถุงยังชีพจำนวน 200 ชุด พร้อมน้ำดื่ม 250 แพ็ค ปัจจัยจัดตั้งโรงทาน 10,000 บาท โดยมีนางอรรรัตน์ พิมปฐ กำนันตำบลกระเบื้องใหญ่ ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ คณะ อสม. บ้านจบก เป็นตัวแทน

รับมอบ พร้อมมอบปัจจัยเพื่อสร้างอุโบสถ วัดกระเบื้องน้อย-จบก (ออกเสียงว่า จะ-บก) จำนวนเงิน 100,000 บาทถ้วน โดยมีพระครูพิศิษฐ์ประสาท (อายุ 62 ปี) (2564) เป็นผู้แทนรับถวายเพื่อเป็นการอุปถัมภ์วัดเครือข่าย โดยเป็นสะท้อนถึงพลัง บ-ว-ร พระสงฆ์ไม่ทิ้งประชาชน ซึ่งเป็นกิจกรรมในแบบพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ พระสงฆ์ไม่ทิ้งประชาชน หรือพระกับโยมต้องช่วยกัน



ภาพที่ 8 เครือข่ายพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์โดยหลวงพ่อแดง นนทียุยกับคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แจกของผู้ประสบภัยน้ำท่วม
ที่มา: ผู้เขียน (2564)



ภาพที่ 9 เครือข่ายพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์โดยหลวงพ่อแดง นนทียุยกับ คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แจกของผู้ประสบภัยน้ำท่วม
ที่มา: ผู้เขียน (2564)

(ค) พื้นที่ที่ 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ตามภาพประกอบ 8-9) เหตุการณ์เมื่อ 10 ตุลาคม 2564 เป็นการประสานร่วมมือกับเครือข่ายในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เช่น คณะสงฆ์วัดลาดทราย คณะสงฆ์วัดท่าการ้อง (พระมหาเกษม ภูมิตตโสภณ, 2564) คณะสงฆ์วัดอโยธยา (พระครูสังฆรักษ์ปัญญาพล ปญญาพล, 2564) คณะสงฆ์วัดหน้าพระเมรุ (พระปลัดโอภาส โอภาโส, 2564) ซึ่งตั้งอยู่ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการทำภารกิจช่วยเหลือสังคม ด้วยการนำเครื่องอุปโภคบริโภค ไปจัดแจกในเบื้องต้น เพื่อเป็นการบรรเทาให้ความช่วยเหลือ ซึ่งพื้นที่น้ำท่วมในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในพื้นที่ผู้ประสบภัย อบตำบลบ้านแพน อำเภอสรรพยา เป็นเครื่องอุปโภคบริโภค บรรเทาเบื้องต้น เช่น ข้าวกล่อง 400 ชุด น้ำ 100 แพ็ค มาม่า 10 กล่อง ขนม 400 ชุด ปัจจัย 4,000 เป็นต้น รวมทั้งการช่วยเหลือวัดในพื้นที่น้ำท่วม เช่น วัดบางกะจะ วัดนางกุ่ม วัดไก่อติ้ว วัดศาลापูน วัดเจดีย์แดง วัดกุฎีทอง วัดตองปุ วัดแค วัดมณฑป เป็นต้น ดังนั้นการให้ความช่วยเหลือเป็นอาหารแห้งเครื่องอุปโภค บริโภค โดยการประสานกับหน่วยงานในพื้นที่ ทำให้เห็นบทบาทพระสงฆ์

และเครือข่ายของหลวงพ่อดัง นนทิโย พระไม่ทิ้งโยม ร่วมกับพระสงฆ์ชาวพุทธในพื้นที่ประสบภัยพิบัติน้ำท่วมได้เป็นอย่างดี และเป็นภาระสะท้อนภารกิจพระสงฆ์กับงานสาธารณะสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่น สังคมและส่วนรวม

ดังนั้นจากภาพที่ 6-9 เป็นบทบาทของหลวงพ่อดัง นนทิโย พระสงฆ์นักสังคมสงเคราะห์ภายใต้ภารกิจ “พระไม่ทิ้งโยม” ได้ประสานความช่วยเหลือในแบบเครือข่าย โดยใช้ทุนทางสังคม คือ ความเคารพต่อพระสงฆ์และพระพุทธศาสนา เป็นผู้อาสา นำความช่วยเหลือ น้ำใจของชาวพุทธจากพื้นที่ต่าง ๆ ไปให้ความช่วยเหลือ หรือเป็นตัวแทนในการให้ความช่วยเหลือ บรรเทาสาธารณภัย ทำให้เกิดการบรรเทาเบื้องต้นต่อความยากลำบาก เช่น เทียนไข ใช้จุดในขณะไฟไหม้ ถูกล้างน้ำท่วม และไม่สามารถใช้การได้ อาหารแห้ง หรืออาหารปรุงสุก ในสถานการณ์ที่ยังไม่เอื้อต่อการประกอบ หรือปรุงอาหารเองได้ และสิ่งอื่นๆ ที่จะช่วยบรรเทาให้เกิดความไม่ยากลำบาก หรือความช่วยเหลือในเบื้องต้นได้ ดังนั้นภาระกิจเหล่านี้จึงเป็นทั้งงานตามปณิธานของพระพุทธเจ้าที่พระสงฆ์ต้องทำประโยชน์ ในเวลาเดียวกันพระสงฆ์ต้องเอื้อประโยชน์ เสียสละ แบ่งปัน เพื่อการบำบัดทุกข์ ช่วยเสริมสร้างความสุขให้เกิดขึ้นในเบื้องต้น ที่เริ่มจากบรรเทาเบื้องต้น จากนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก็จะเข้าไปแก้ไขปัญหา ระยะสั้นบรรเทาความยากลำบากเบื้องต้น ระยะกลาง ซ่อมแซมเก็บกู้ความเสียหายที่เกิดขึ้น และระยะยาว การสร้างมาตรการในการป้องกันน้ำท่วมซ้ำซ้อน เพื่อไม่ให้ผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและการดำเนินชีวิตของประชาชนในองค์กรรวมได้

สรุป

เครือข่ายนับเป็นหัวใจสำคัญหนึ่งของการทำงาน และบทบาทพระสงฆ์กับการช่วยเหลือสังคมภายใต้แนวคิด “พระไม่ทิ้งโยม” นับเป็นส่วนสำคัญกับการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ สาธารณสงเคราะห์ การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้อย่างทันที่ นับเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานรวดเร็ว เข้าถึงพื้นที่ และเข้าใจต่อสถานการณ์ เพื่อประโยชน์ต่อการช่วยเหลือสังคมได้ ภายใต้แนวปฏิบัติ “ภิกษุพึงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนหมู่มาก” คือทำประโยชน์เพื่อสังคมและส่วนรวม การช่วยเหลือสังคมนับเป็นบทบาทของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่ต้องทำและดำเนิน ในบทความนี้เป็นการบันทึกไว้เป็นความทรงจำร่วมต่อสถานการณ์น้ำท่วมในปี 2564 ว่าพระสงฆ์ชาวพุทธกลุ่มหนึ่ง นำโดยหลวงพ่อดัง นนทิโย วัดอินทาราม จังหวัดสมุทรสงคราม พร้อมเครือข่ายพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ “พระไม่ทิ้งโยม” ได้บำเพ็ญประโยชน์ภายใต้แนวคิดหลักการสาธารณะสงเคราะห์ บทบาทพระสงฆ์ในการช่วยเหลือสังคมในสถานการณ์น้ำท่วมนี้ร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพมหานครออนไลน์. (2564). เปิดภาพมุมสูง "ลำน้ำมูล" ทะลักท่วมเขตเมืองพิมายเป็นบริเวณกว้าง. สืบค้น 28 กันยายน 2564, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/962545>
- เดลินิวส์ออนไลน์. (2560). มิติใหม่พระสงฆ์ช่วยน้ำท่วม ระดมทุนแจกน้ำ-อาหาร. สืบค้น 2 สิงหาคม 2560, จาก <https://www.dailynews.co.th/article/588972/>
- ทีวีพูลออนไลน์. (2559). คุณพระช่วย! เมื่อชาวเมืองน่านเดือดร้อนจากน้ำท่วม ทั้งพระทั้งเณร จึงออกจากวัดมาช่วยเหลือชาวบ้าน. สืบค้น 22 สิงหาคม 2559, จาก <https://www.tvpoolonline.com/content/215600>
- ไทยโพสต์ออนไลน์. (2564). โคราชท่วมหนัก! 2 อำเภอจมบาดาล ถนนถูกตัดขาด ผู้ว่าฯสั่งเตรียมรับน้ำเข้าพิมายในอีก 1-2 วัน. สืบค้น 29 กันยายน 2564, จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/118259>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2564). ท่วมหนัก "อยุธยา" จมบาดาล 10 อำเภอ ชาวบ้านจำทนต้องนอนในเรือ. สืบค้น 7 ตุลาคม 2564, จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/central/2213126>
- ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2564). ชัยภูมิ น้ำท่วม 12 อำเภอ รวม 2.28 แสนไร่ เดือน “แม่น้ำชี” ระว่างน้ำล้นตลิ่ง. สืบค้น 28 กันยายน 2564, จาก <https://www.prachachat.net/local-economy/news-770413>
- ผู้จัดการออนไลน์. (2564). อยุธยาวิกฤต! น้ำท่วมกว่าครึ่งจังหวัด หลายพื้นที่ริมน้ำได้รับผลกระทบอย่างหนัก. สืบค้น 4 ตุลาคม 2564. จาก <https://mgronline.com/local/detail/9640000097992>
- พระครูปราโมทย์ปัญญวัฒน์ บัญเลิศ. (2563). บทบาทและการจัดการสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในการในอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ, 4(1), 53-62.
- พระครูปริยัติกิจจาภิวัฒน์. (2558). ภาวะผู้นำกับการจัดการประสิทธิภาพงานสาธารณะสงเคราะห์. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 4 (2), 1-13.
- พระครูปลัดสมชัย นิสสโกและคณะ. (2063). บทบาทของพระสงฆ์ที่มีผลต่อการพัฒนาสังคมและชุมชน กรณีศึกษาวัดไทยชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย. วารสารศูนย์การเรียนรู้สมัยใหม่, 5(5), 90-99.
- พระครูพิศิษฐ์ประชาภาณ. (2564, 4 ตุลาคม). วัดกระเปื่องน้อย-จบก จังหวัดนครราชสีมา [สัมภาษณ์].
- พระครูสังฆรักษ์ปัญญาลอ ปญญาโล. (2564, 28 กันยายน). วัดโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา [สัมภาษณ์].

- พระครูสังฆรักษ์สุภณัฐ ฐิตฺตมโนและคณะ. (2561). วัด: บทบาทการเสริมสร้างสันติสุขในชุมชนท่ามกลางสังคมไทย. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 7(1), 290-298.
- พระครูอาทิตย์จาภิรักษ์ และคณะ. (2563). บทบาทพระสงฆ์กับงานสาธารณสงเคราะห์. *มหาจุฬานาครทรรศ*, 6 (10), 1711-1719.
- พระครูอุดมธรรมรส อธิญาโณและคณะ. (2561). บทบาทเชิงรุกของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน ในจังหวัดชลบุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(2 พิเศษ), 1-10.
- พระฉัตรชัย อธิปัญญา. (2564, 28 กันยายน). วัดลาดทราย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา [สัมภาษณ์].
- พระปลัดโอภาส โอภาโส. (2564, 10 ตุลาคม). วัดหน้าพระเมรุ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา [สัมภาษณ์].
- พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ. (2564, 10 ตุลาคม). วัดท่าการ้อง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา [สัมภาษณ์].
- มติชนออนไลน์. (2564). “สุโขทัยอ่วม น้ำท่วมที่เศรษฐกิจ การเดินทางเป็นอัมพาต ก่อนนายกลงพื้นที่พรุ่งนี้”. สืบค้น 25 กันยายน 2564. จาก https://www.matichon.co.th/region/news_2957492
- สืบพงษ์ ธรรมชาติ และพระครู อรุณสิงหธรรม. (2558). ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาพระครูประภัศรธรรมวิธาน (มิ่ง ปภสฺสโร). *วารสารมหาจุฬานาครทรรศ*, 2(2), 89-100.
- อรรถนัฏ พิมปฐ. (2564, 4 ตุลาคม). กำนันตำบลกระเบื้องใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา. [สัมภาษณ์].
- Thailand Flood Monitoring System. (2564). พื้นที่น้ำท่วมรายปีภาพรวมทั้งประเทศ, สืบค้น 10 ตุลาคม 2564, จาก <https://flood.gistda.or.th/>